

вузов] / Соколов Я.В. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 638 с.

8. Чудовець В.В. Завдання інвентаризації: від витоків до сучасності : збірник тез та виступів на міжнародній науково-практичній конф. «Реформування обліку, звітності та аудиту в системі АПК України: стан та перспективи» / [за ред. П.Т. Саблука, М.Я. Демяненка, В.М. Жука]. – К. : ННЦ «ІАЦ», 2003. – С. 143 – 148.

УДК 657.471

В. Я. ФАРІОН

МЕТОДИ ОБЛІКУ ВИТРАТ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ НА СПИРТОВИХ ЗАВОДАХ

Розглянуто діючі методи обліку витрат та досліджено можливість їх використання на спиртних заводах.

The operating methods of account of charges and investigational possibility of their use, are considered on alcoholic factories.

Рассмотрены действующие методы учета расходов и исследована возможность их использования на спиртных заводах.

Ключові слова: попередільний та нормативний методи, облік, витрати, спиртний завод.

Постановка проблеми. Ефективна діяльність спиртового заводу значною мірою залежить від зниження витрат на одиницю продукції при збереженні чи підвищенні їх якості. Облік витрат за центрами відповідальності дозволяє контролювати ефективність діяльності центрів щодо дотримання встановлених кошторисів витрат. Проте загальна сума відхилень не дає вичерпного уявлення про об'єктивність оцінки, оскільки будь-які структурні зрушення у виробництві продукції (робіт, послуг) неминуче зумовлюють відхилення витрат виробництва, як загалом у порівнянні із затвердженим кошторисом (бюджетом), так і за їхніми елементами. Тому необхідне застосування певних методів обліку витрат, які дозволяють обґрунтовано відносити витрати до конкретного найменування з урахуванням технологічних та організаційних особливостей виробництва і відображення в обліку формування їхніх споживчих властивостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема вибору оптимального методу обліку витрат є предметом дискусії вже тривалий час. Серед науковців, які займаються даною проблематикою, слід відзначити А.Ф. Аксененка, П.С. Безруких, О.С. Бородкіна, Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, Б.І. Валуєва, З.В. Гуцайлюка, А.М. Кузьмінського, Л.В. Нападовську, В.Ф. Палія, М.С. Пушкаря, С.О. Стукова, В.В. Сопка, М.Г. Чумаченка та ін.

Реформування системи бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів спонукає до подальшого розвитку економічної науки в сфері спиртової промисловості, зокрема і методів обліку витрат.

Постановка завдання. Для спиртних заводів властиві специфічні витрати, пов'язані з технологічним процесом виготовлення готової продукції. Враховуючи це, дослідження методів обліку витрат для підприємств спиртової промисловості має важливе теоретичне і практичне значення.

Основним завданням даної статті є дослідити діючі методи обліку витрат, та визначити доцільність їх застосування на спиртних заводах.

Виклад основного матеріалу. Метод обліку витрат – це сукупність способів аналітичного обліку витрат на виробництво, що відображають процес формування витрат в його конкретних умовах.

Метод обліку витрат обирається підприємством самостійно, адже залежить від типу організації, технології виробництва, галузевої приналежності, асортименту продукції тощо. Наука і практика виробила такі методи обліку витрат: позамовний; попередільний, процесний та нормативний.

Всі перелічені методи обліку витрат мають свої як позитивні, так і негативні риси. Розглянемо кожен із зазначених методів обліку витрат детальніше.

При використанні позамовного методу обліку витрат об'єктом обліку є окреме

виробниче замовлення (окремий виріб або невелика партія виробів). Особливістю позамовного методу обліку є визначення витрат не за звітний період, а за окремим замовленням.

Недоліком даного методу є те, що при розрахунку собівартості можуть виникати помилки в обліку матеріальних та трудових витрат при великій кількості відокремлених замовлень (пояснюється значним потоком документів). Окрім цього, як зазначає Нападовська Л.В., при використанні даного методу виникає проблемність при розрахунку величини накладних витрат та вибору бази їх розподілу, оскільки розподіл накладних витрат є умовним і вибираючи ту чи іншу базу розподілу, фінансовий результат діяльності заздалегідь стає передбачуваним, а це може негативно вплинути на формування прибуткового портфеля [4, с.139].

Застосування даного методу на спиртових заводах є нераціональним, оскільки виокремлення витрат на окреме замовлення є досить трудомістким та недоцільним.

Попроцесний метод обліку витрат застосовується на підприємствах з масовим виробництвом, невеликою номенклатурою продукції та кількістю незавершеного виробництва. Суть цього методу полягає в тому, що витрати списуються не на окремі вироби чи замовлення, а на окремі процеси.

Складність даного методу залежить від кількості процесів, технології виробництва, обсягів незавершеного виробництва. Залежно від цього виділяють простий та складний попроцесний метод.

При простому методі фактична собівартість усієї виготовленої продукції дорівнює сумі усіх витрат звітного періоду. Даний метод слід застосовувати на підприємствах, що виробляють один вид продукції і на яких відсутнє незавершене виробництво.

У випадку, коли підприємство має широкий асортимент продукції і значні обсяги незавершеного виробництва, то слід застосовувати складний попроцесний метод обліку витрат. Суть даного методу полягає в тому, що облік витрат здійснюють за кожним видом продукції, застосовуючи аналітичні рахунки.

Попередільний метод обліку витрат використовують підприємства, у яких продукція проходить кілька переділів, кожен з яких за виключенням останнього являє собою закінчену стадію обробки сировини, в результаті якої одержується напівфабрикат власного виробництва готовий для подальшого використання в процесі виробництва.

Особливість попередільного методу полягає у відображенні прямих витрат у поточному обліку за переділами, а не за видами продукції, навіть за наявності кількох їх видів в одному переділі.

При виробництві кількох видів продукції із однієї сировини виділяють основний продукт, а інші розглядаються побічними (супутніми) і оцінюються за умовними цінами.

Аврова І. А., Кондратов Н.П. та Іванова М.А. пропонують поділяти попередільний метод обліку витрат на безнапівфабрикатний та напівфабрикатний [1, с. 45; 3, с. 206].

При напівфабрикатному способі рух напівфабрикату із цеху в цех оформляється бухгалтерськими записами. Собівартість напівфабрикатів калькують після кожного переділу, що дозволяє знати собівартість напівфабрикату на різних стадіях виробництва і тим самим здійснювати більш дієвий контроль за собівартістю всієї продукції.

При безнапівфабрикатному способі обліку витрати обліковуються по кожному переділі. В бухгалтерських документах рух напівфабрикату не відображається. Контроль за витратами бухгалтерія здійснює за даними оперативного обліку руху напівфабрикатів в натуральних вимірниках, який ведеться в цехах. Таким чином, собівартість напівфабрикату після кожного переділу не розраховується, а розраховується лише собівартість готового продукту.

Саме безнапівфабрикатний метод слід використовувати на спиртових заводах. При цьому слід виділяти наступні переділи: з очищення та подрібнення сировини; з приготування виробничих дріжджів та зброджування сусла; з переробки бражки і ректифікації спирту.

Попередільний метод є менш трудомістким, ніж за замовленнями, оскільки всі витрати

переділу є прямими і не потребують розподілу, а їх узагальнення здійснюють за звітний період, а не за кожним замовленням.

Для підвищення ефективності попередільного методу слід його використовувати паралельно із нормативним.

Суть нормативного методу обліку витрат в тому, що фактичну собівартість обчислюють алгебраїчним сумуванням нормативної собівартості та виявлених за звітний період і відхилень від норм. Важливою умовою впровадження системи нормативного обліку є наявність чітко розробленого технологічного процесу виготовлення продукції. Недотримання цього порядку викликає відхилення від встановлених норм витрат на виробництво. Нормативний облік припускає, що поточне виявлення відхилень від норм і змін норм органічно включається в систему бухгалтерського обліку. Останнє покладено в основу обчислення звітної собівартості продукції.

Оперативне узагальнення і аналіз відхилень від норм за місцями виникнення та сферами відповідальності дозволяє керівникам підрозділів своєчасно усувати неполадки, що виникають в організації виробництва, й попереджувати їх в майбутньому

Протягом тривалого періоду у вітчизняній економічній науці найпрогресивнішим вважався саме нормативний метод обліку. Окремі вчені навіть вважали, що є два основних методи обліку затрат – нормативний і ненормативний. Були спроби, переважно невдалі, запровадження нормативного методу обліку витрат в усіх без винятку галузях народного господарства [2, с.311].

Нині можна стверджувати, що нормативний метод обліку має право на існування, поряд з іншими, але не більше. Тому його не слід переоцінювати, оскільки в країнах з ринковою економікою застосовують досконаліші методи (стандарт-кост, директ-костинг, абзорпшен-костинг), основою яких є також нормування витрат та облік відхилень від них.

Висновки. За результатами дослідження можемо констатувати, що із перелічених методів обліку витрат на спиртових заводах можна застосувати попередільний та нормативний методи. Використання лише попередільного методу обліку витрат не дасть належного ефекту в управлінні витратами, якщо на підприємстві не буде створена система розробки планових нормативів, яка дозволить не тільки визначати планові витрати кожного підрозділу, але й оцінювати виконання плану. Таким чином, застосування передільно-нормативного методу дозволить здійснювати порівняння фактичних витрат із нормативними (плановими) і в разі виявлення негативних відхилень при збереженні обсягів виробництва покарати винних.

Список використаних джерел

1. Аврова И.А. Управленческий учет / Аврова И.А. – М. : Бератор-паблишинг, 2007. – 324 с.
2. Гарасим П. М. Фінансовий, управлінський і податковий облік у господарських товариствах (ВАТ, ЗАТ, ТОВ, ПОП, ПАП) / Гарасим П. М., Журавель Г. П., Хомин П. Я. – Тернопіль, 2003. – 522 с.
3. Кондраков Н.П. Бухгалтерский управленческий учет : [учеб. пособие] / Н.П. Кондраков, П. Я. Иванова. – М. : Инфра-М, 2007. – 368 с.
4. Нападовська Л.В. Управлінський облік : підручник [для студ. вищих навч. закладів] / Нападовська Л.В. – К. : Книга, 2004. – 544 с.